

قانون تقسیم ارث

نوع سند: قوانین

قانون تقسیم ارث

دانشتنی‌های حقوقی

نحوه تقسیم ارث بین ورثه بنابر قانون مدنی و با توجه به طبقه و درجه آن‌ها صورت می‌گیرد.

یکی از مسائلی که بعد از فوت متوفی رخ می‌دهد، نحوه تقسیم ارث بین ورثه می‌باشد. قانون‌گذار در مواد قانون مدنی و منطبق بر شرع مقدس اسلام، به این مورد توجه داشته و کلیه قوانین و ضوابط مربوط به آن را، به طور کامل شرح داده است. بنابراین، وراثت می‌بایست تقسیم‌ترکه را با توجه به قانون آن انجام دهند.

تقسیم ارث بین ورثه نیز با توجه به طبقه و درجه آن‌ها صورت گرفته و دارای شرایط و ضوابط خاصی می‌باشد. همچنین، برخلاف باور عمومی، سهم الارث فرد از ترکه متوفی، همواره به یک مقدار ثابت نبوده و ممکن است این مقدار با توجه به وجود وراثت دیگر، دچار تغییر گردد که این امر، با آگاهی از جزئیات تقسیم ارث امکان‌پذیر است.

در طبقه اول

به موجب ماده 862 قانون مدنی، وراثت متوفی، به سه طبقه تقسیم بندی می‌شوند که طبقه اول شامل پدر، مادر، فرزندان و نوه‌های متوفی می‌باشد. در این طبقه نیز پدر و مادر و فرزندان متوفی در درجه اول و نوه‌های او در درجه دوم قرار می‌گیرند.

اولین نکته در تقسیم ارث در وراثت طبقه اول آن است که افراد درجه دوم در طبقه اول ارث، یعنی نوه‌های متوفی، زمانی در ارث او شریک می‌شوند که افراد درجه اول این طبقه، یعنی، فرزندان وجود نداشته باشند. ماده 889 قانون مدنی، در این خصوص بیان می‌دارد که «در بین وراثت طبقه اولی اگر برای میت اولادی نباشد اولاد او هر قدر که پایین بروند قائم مقام پدر یا مادر خود بوده و با هر یک از ابوین متوفی که زنده باشد ارث می‌برند». نحوه سهم الارث هر یک از وراثت نیز با توجه به وجود یا عدم وجود وراثت دیگر متفاوت می‌باشد.

سهم الارث مادر

به موجب ماده 906 قانون مدنی، اگر برای میت فرزند و یا نوه‌ای نباشد و پدر نیز در قید حیات نباشد، مادر همه ارث را می‌برد. اگر پدر و مادر هر دو زنده باشند، سهم مادر یک سوم ترکه می‌شود، اما اگر مادر حاجب داشته باشد، یک ششم ترکه به مادر می‌رسد و مابقی به نسبت بین وراثت تقسیم می‌شود.

سهم الارث پدر

بر اساس ماده 906 قانون مدنی، اگر پدر تنها ورثه میت باشد و متوفی، مادر، فرزند و نوه‌ای نداشته باشد، پدر تمام ارث را می‌برد، اما اگر پدر و مادر هر دو زنده باشند، سهم پدر، دو سوم ترکه می‌باشد. در صورتی نیز که متوفی دارای فرزند باشد و مادر در قید حیات نباشد، سهم الارث پدر، با توجه به تعداد و جنسیت فرزندان متفاوت خواهد بود.

سهم الارث فرزندان

در صورتی که میت تنها دارای یک فرزند باشد، تمامی ترکه مطابق ماده 907 قانون مدنی، به وی می‌رسد و فرقی در دختر یا پسر بودن آن وجود ندارد، اما اگر متوفی دارای چند فرزند باشد و همگی دختر یا همگی پسر باشند، ترکه بین آنها به طور مساوی تقسیم خواهد شد. در صورتی که فرزندان متوفی متعدد بوده و بعضی دختر و بعضی پسر باشند، پسر دو برابر دختر ارث می‌برد.

سهم الارث نوه

همانطور که پیش‌تر بیان شد، نوه در صورتی از ارث میت بهره مند خواهد شد که فرزندان متوفی موجود نباشند. در این فرض، نوه یا نوه‌های متوفی جانشین پدر و مادر خود و فرزندی می‌شوند که موجود نیست. برای مثال در فرضی که متوفی تنها دارای یک دختر می‌باشد و دختر مذکور نیز فوت شده است، فرزندان دختر جانشین مادر خود می‌گردند.

قانون نحوه تقسیم ارث بین ورثه در طبقه دوم

طبقه دوم ورثه، بنابر ماده 862 قانون مدنی، شامل اجداد، برادر، خواهر و اولاد آنها می‌باشند. در این طبقه نیز، پدر بزرگ، مادر بزرگ، خواهر و برادر (کلاله) در درجه اول و خواهر زاده‌ها و برادر زاده‌ها و والدین پدر بزرگ و مادر بزرگ در درجه دوم قرار می‌گیرند.

افراد طبقه دوم زمانی از متوفی ارث می‌برند که هیچ یک از افراد طبقه اول موجود نباشند. بنابراین چنانچه متوفی دارای فرزند باشد یا پدر و مادر او در قید حیات باشند، به خواهر و برادر و یا اجداد او به هیچ وجه ارثی تعلق نخواهد گرفت. همچنین میزان ارث خواهر و برادر ناتنی با تنی متفاوت است.

سهم الارث اجداد

بنابر ماده 923 قانون مدنی، اگر جد یا جده تنها ورثه باشد، اعم از ابی و امی، تمام ترکه به او تعلق می‌گیرد. اگر تنها اجداد پدری متوفی زنده باشند، هر جد دو برابر جده ارث می‌برد و اگر تنها اجداد مادری میت موجود باشند، جد و جده مساوی ارث می‌برند. اگر اجداد مادری و پدری متوفی با هم موجود باشند، یک سوم ترکه به اجداد امی و دو سوم به اجداد پدری میت می‌رسد.

سهم الارث خواهر و برادر

در ارث بردن خواهر و برادر از متوفی می‌بایست بین خواهران ابوینی، ابی و امی تفاوت قائل شد. خواهران و برادران ابوینی کسانی هستند که از یک پدر و مادر با متوفی متولد شده‌اند. خواهران و برادران ابی، تنها از طریق پدر با متوفی ارتباط دارند و خواهران و برادران امی تنها از مادر با میت دارای نسبت می‌شوند. همچنین مطابق ماده 887 قانون مدنی، وجود کلاله ابوینی مانع از ارث بردن کلاله ابی می‌شود.

بنابر ماده 917 قانون مدنی، اگر وارث فقط یک خواهر باشد، تمام ارث از آن اوست. همچنین اگر وارث تنها یک برادر باشد، تمام ارث به او خواهد رسید. اگر وارث چند خواهر ابوینی و چند خواهر ابی، یا اینکه چند برادر ابوینی یا چند برادر ابی داشته باشد، ترکه بین آن‌ها به طور مساوی تقسیم خواهد شد. اگر وارث متوفی چند برادر و خواهر ابوینی یا چند برادر و خواهر ابی باشند، مردان دو برابر زنان ارث می‌برند.

سهم الارث برادر زاده، خواهر زاده و والدین اجداد

برادر زاده‌ها و خواهر زاده‌ها و والدین اجداد نیز در صورتی ارث می‌برند که افراد درجه اول از طبقه دوم موجود نباشند. در این صورت برادر زاده‌ها و خواهر زاده‌ها، جانشین پدر و مادر خود می‌شوند و والدین اجداد نیز سهم فرزندان خود را به ارث می‌برند.

قانون نحوه تقسیم ارث بین ورثه در طبقه سوم

طبقه سوم از طبقات ارث نیز اختصاص به عمو، عمه، خاله و دایی و فرزندان آن‌ها دارد، که در این طبقه بندی نیز، عمو، عمه، خاله و دایی در درجه اول و اولاد آن‌ها در درجه دوم قرار می‌گیرند.

سهم الارث عمو، عمه، خاله و دایی

نکته مهم در تقسیم ارث بین وراث درجه اول طبقه سوم آن است که بنابر 930 قانون مدنی، اگر میت عمو یا دایی ابوینی داشته باشد، موجب محرومیت از ارث عمو و دایی ابی می‌شود و در صورت عدم وجود، عمو و دایی ابوینی، عمو و دایی ابی سهم ارث آن‌ها را خواهند برد. بنابر ماده 931 قانون مدنی هرگاه وارث میت، چند عمو یا

چند عمه به تنهایی بوده و همه ابوینی یا همه ابی و یا همه امی باشند، ترکه بین آن‌ها به طور مساوی تقسیم خواهد شد.

در صورتی که عمو و عمه با هم بوده و همه امی باشند، ترکه بین آن‌ها به طور مساوی تقسیم می‌گردد، اما اگر ابی یا ابوینی باشند، سهم مردان دوبرابر زنان خواهد بود. بر اساس ماده 932 قانون مدنی اگر اعمام امی، ابوینی و ابی با هم باشند، یک سوم ترکه به اعمام امی و دو سوم به اعمام ابوینی می‌رسد.

سهم الارث فرزندان عمو، عمه، خاله و دایی

در صورتی که عمو، عمه، خاله و دایی متوفی موجود نباشند، نوبت به فرزندان آن‌ها می‌رسد. تقسیم ترکه بین فرزندان آن‌ها بدین صورت است که هر فرد جانشین پدر و مادر خود خواهد شد. ماده 937 قانون مدنی در این خصوص بیان می‌دارد «هرگاه برای میت نه اعمام باشد و نه احوال اولاد آن‌ها به جای آن‌ها ارث می‌برند و نصیب هر نسل نصیب کسی خواهد بود که به واسطه او به میت متصل می‌شود.»

در ارث زوجین

بنابر ماده 864 قانون مدنی، از جمله افرادی که به موجب سبب از یکدیگر ارث می‌برند، زن و شوهر در صورت فوت دیگری می‌باشند. بنابراین در صورتی که هر یک از زن و شوهر فوت بنماید و دیگری در قید حیات باشد، بنابر قانون تقسیم ارث در ارث زوجین در ترکه او سهیم خواهد بود.

بنابر اصلاحیه ماده 946 قانون مدنی، زوج از تمام اموال زوجه ارث می‌برد، اما زوجه در صورت فرزند دار بودن زوج، یک هشتم از عین اموال منقول و یک هشتم از قیمت اموال غیرمنقول ارث می‌برد. همچنین بر اساس ماده 940 قانون مدنی، زن و شوهر در صورتی از یکدیگر ارث خواهند برد که نکاح آن‌ها دائمی بوده و مانعی برای ارث بردن نیز وجود نداشته باشد.

بنابر ماده 949 قانون مدنی، در صورتی که برای زن هیچ وارث دیگری به جز شوهر او وجود نداشته باشد، مرد تمام ارث را می‌برد، اما اگر برای مرد هیچ وارث دیگری به جز همسر او موجود نباشد، زن تنها می‌تواند یک چهارم ترکه را بردارد و بقیه اموال در حکم مال بلا وارث تلقی خواهد شد.

همچنین بر طبق ماده 887 قانون مدنی، سهم مرد از ارث زن، با فرض داشتن فرزند از سوی زن، یک چهارم ترکه می‌باشد. همچنین بر اساس ماده 946 قانون اصلاح موادی از قانون مدنی، سهم ارث زن از مرد، با فرض داشتن فرزند از سوی مرد، یک هشتم ترکه از عین اموال منقول و یک هشتم از قیمت اموال غیر منقول او خواهد بود. همچنین بر طبق ماده 942 قانون مدنی، در صورتی که مرد چند همسر داشته باشد، آن قسمت از ارث که متعلق به زوجه است، به طور مساوی بین آن‌ها تقسیم خواهد شد.

